

پیدہ برگ و عالم پس از آن
(از دیدگاه اسلام و زرتشت)

دکتر زهرا قنبرپور

سرشناسه	: قنبرپور، زهرا، ۱۳۶۰-
عنوان و نام پدیدآور	: پدیده مرگ و عالم پس از آن (از دیدگاه اسلام و زرتشت) / زهرا قنبرپور.
مشخصات نشر	: تهران: پلیکان، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۲۹۲ ص: مصور (رنگی).
شابک	: 978-600-5915-48-8
وضعیت فهرست‌نویسی	: قیفا
موضوع	: مرگ - جنبه‌های مذهبی - اسلام
موضوع	: مرگ - جنبه‌های مذهبی - زردشتی
موضوع	: زندگی پس از مرگ (اسلام)
موضوع	: زندگی پس از مرگ (زردشتی)
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲ ۴۰۸۶/۲۲۲/۲۲DP

انتشارات پلیکان

عنوان: پدیده مرگ و عالم پس از آن (از دیدگاه اسلام و زرتشت)

نویسنده: زهرا قنبرپور / ویراستار: میرحسین علیقلی

طراحی جلد: زهرا علیقلی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۲ / چاپ و صحافی: پلیکان

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۱۵-۴۸-۸

قیمت: ۱۰,۰۰۰ تومان

تهران، خیابان آزادی، خ خوش شمالی، خ نیایش غربی، پلاک ۲۸، واحد ۲

تلفن: ۰۹۱۲۵۳۳۳۸۰۰ - ۹۴۸۲۸۵۴۴ ۰۹۱ ۶۶۴۲۳۶۳۳

فَاخْذَرُوا عِبَادَ اللَّهِ الْمَوْتَ وَ قُرْبَهُ، وَ اَعِدُّوا لَهُ عِدَّتَهُ،
فَإِنَّهُ يَأْتِي بَاءً مُرَّ عَظِيمٍ، وَ خُطْبٌ جَلِيلٌ، بِخَيْرٍ لَا يَكُونُ
مَعَهُ شَرٌّ أَبَدًا، أَوْ شَرٌّ لَا يَكُونُ مَعَهُ خَيْرٌ أَبَدًا.
فَمَنْ أَعْرَبَ إِلَى الْجَنَّةِ مِنْ عَامِلِهَا، وَ مَنْ أَعْرَبَ إِلَى
النَّارِ مِنْ عَامِلِهَا؟ وَ اءْتَمُّ طَرْدَاءُ الْمَوْتِ، إِنْ اءَقَمْتُمْ لَهُ
اَعْدَاءَكُمْ، وَ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنْهُ اءَذْرَكَكُمْ وَ هُوَ اءَلْزَمُ لَكُمْ
مِنْ ظِلِّكُمْ! الْمَوْتُ مَقْشُودٌ بِنِصَابِكُمْ...

«نهج البلاغه، نامه ۲۷»

امیرالمومنین امام علی علیه السلام فرمودند: ای بندگان
خدا از مرگ و نزدیک بودنش بترسید، و آمادگی های
لازم را برای مرگ فراهم کنید، که مرگ جریانی بزرگ
و مشکلی سنگین به همراه خواهد آورد: یا خیری که پس
از آن شری وجود نخواهد داشت، و یا شری که هرگز
نیکی با آن نخواهد بود.

پس چه کسی از عمل کننده برای بهشت، به بهشت
نزدیک تر و چه کسی از عمل کننده برای آتش، به آتش
نزدیک تر است.

شما همه شکار آماده مرگ می باشید: اگر توقف کنید
شما را می گیرد، و اگر فرار کنید به شما می رسد. مرگ
از سایه شما به شما نزدیک تر است..

مرک تنها برای کسانی زیباست که،

زبان زندگی کرده اند!

از زندگی نهر سیده اند!

شماست زندگی کردن را داشته اند!

کسانی که شق و رزیده اند!

دست افشاده اند!

و زندگی را جشن گرفته اند!

پس:

هر لحظه راه گونه ای زندگی کن،

که گویی واپسین لحظه است.

و کسی چه می داند؟

شاید آخرین لحظه باشد!

شکر و قدردانی

در این روزگاری که گذشت، انسانها به جای اینکه به پای هم پیر شوند به دست هم پیر شدند.

پس بیایید در روزهای جدید به نام محبت مهربانی کنیم، به نام کریم بخشندگی کنیم، به نام غفور آمرزنده باشیم، به نام صادق صداقت به خرج دهیم و به نام حبیب دوست باشیم تا به جای پیر شدن به دست هم به پای هم پیر شویم.

تقریم به پروردگار عزیز و مهربانم که انقبای زندگی را به من آموختند و در سبایهای بیماری و همدلی آنها به این منظور نائل شدم که دستهای پر محبتشان را به من بوسه دهند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

مقدمه ۱۵

بخش اول: انسان و مرگ

انسان در جستجوی یافتن معنای زندگی ۲۱

حضور خدا در زندگی ۲۲

مفهوم مرگ ۲۵

مرگ حق است ۲۶

مرگ یک ضرورت است ۲۷

دلایل مرگ و دلایل ترس از آن ۲۸

فرق مرگ و خواب ۳۰

اهمیت بحث مرگ در ادیان ۳۱

مرگ از دیدگاه حکمای قدیم ۳۲

سخن ابن سینا درباره حقیقت مرگ ۳۳

مرگ از دیدگاه سقراط ۳۴

مرگ از دیدگاه امام خمینی ۳۵

مرگ از دیدگاه لئوناردو داوینچی ۳۶

مرگ از دیدگاه قرآن ۳۷

مرگ از دیدگاه نهج البلاغه ۳۹

آیا مرگ بد است ۴۱

وجوه مرگ ۴۳

۱- مرگ زیستی یا جسمانی ۴۲

۲- مرگ روانی یا روان‌شناختی ۴۶

۳- مرگ اجتماعی ۴۸

۴۹	 کودک و مفهوم مرگ و زندگی
۵۲	 مرگ در اسطوره‌ها
۵۳	 اعتقاد به معاد
۵۳	 زندگی پس از مرگ
۵۵	 مرگ اسطوره‌ای گیل گمش
۵۹	 مرگ در دیدگاه فرهنگ‌ها

بخش دوم: مرگ از دیدگاه اسلام

۶۷	 مقدمه
۶۸	 اعتقاد به مرگ در اسلام
۷۰	 چیستی و چگونگی مرگ از دیدگاه اسلام
۷۱	 مفهوم حیات و مرگ از دیدگاه قرآن
۷۲	 مفهوم مرگ از دیدگاه روایات و معصومین
۷۳	 تفاوت موت، فوت و وفات از دیدگاه قرآن و اسلام
۷۴	 آیا قرآن کریم روح و جان را یکی می‌داند؟
۷۵	 یاد مرگ
۷۷	 ذکر چند روایت در باب یاد مرگ
۷۷	 چهره حقیقی حیات از دیدگاه قرآن و اسلام
۷۸	 آیا مرگ نیستی است؟
۸۰	 مرگ گسترش حیات است
۸۲	 حقیقت مرگ و زندگی
۸۳	 بیان حضرت امیر در باب مرگ
۸۳	 بعد تربیتی مرگ
۸۴	 مرگ در اندیشه حکما و عرفای مسلمان
۸۶	 تعریف مرگ از دیدگاه عرفا
۸۷	 علت واهمه مؤمن از مرگ
۸۸	 آیین مرگ در اسلام
۹۱	 اقسام موت

بخش سوم: عالم پس از مرگ از دیدگاه اسلام

مقدمه.....	۹۷
قانون آفرینش انسان.....	۹۸
دشواری درک ناشناخته.....	۹۹
تنها دستاویز انسان.....	۹۹
قرآن روح عالم آفرینش است.....	۱۰۰
روح چیست؟.....	۱۰۲
بررسی معنای روح از لحاظ لغوی.....	۱۰۲
بررسی معنای روح از لحاظ اصطلاحی.....	۱۰۳
ماهیت روح.....	۱۰۴
حقیقت روح.....	۱۰۵
ملائکه و روح به چه کسی نازل می‌شوند؟.....	۱۰۷
برای چه امری نازل می‌شوند.....	۱۰۹
انواع روح و مراتب آن.....	۱۰۹
روح نباتی یا گیاهی.....	۱۱۰
روح ناطقه قدسیه.....	۱۱۰
نفس کلیه الیهی.....	۱۱۰
قالب مثالی چیست؟.....	۱۱۱
برزخ.....	۱۱۲
برزخ در نهج البلاغه.....	۱۱۳
ذکر ملک الموت در نهج البلاغه.....	۱۱۴
برزخ در احادیث شریف نبوی.....	۱۱۴
برزخ در روایات.....	۱۱۵
برزخ در قرآن.....	۱۱۶
برزخ در دنیا.....	۱۱۷
فلسفه عالم برزخ.....	۱۱۸
عالم برزخ کجاست.....	۱۲۰
آیا همه افراد وارد عالم برزخ می‌شوند و بعد از مرگ می‌توانند بستگان خود را دیدار کنند؟.....	۱۲۴
اهل برزخ سه گروهند.....	۱۲۶
قیامت و زمان و مکان آن.....	۱۲۸

و اما قیامت.....	۱۳۲
قیامت و جایگاه آن براساس قرآن.....	۱۳۸

بخش چهارم: مرگ از دیدگاه زرتشت

مقدمه.....	۱۴۵
مدخل تاریخی.....	۱۴۷
واژه زردتشت.....	۱۴۸
ویژگی‌های دین زرتشت.....	۱۴۹
۱-۱- پرستش خدای یکتا.....	۱۴۹
۲-۱- آماساسندان.....	۱۵۰
الف - بهمن یا وهمنه.....	۱۵۱
ب - اردیبهشت یا اشاوهشت.....	۱۵۱
ج - شهریور یا خشترویکری.....	۱۵۱
د - سپنت آرمتی نی یا سپندارمز.....	۱۵۱
هـ - خرداد یا هنوروات.....	۱۵۲
ی - خرداد یا امرتات.....	۱۵۲
۱-۲- اهمیت آتش در دین زرتشت.....	۱۵۲
کتاب اوستا.....	۱۵۳
دستورها و تعالیم زرتشت.....	۱۵۴
زرتشت کیست؟.....	۱۵۵
آیا آیین زرتشت جزو ادیان الهی است؟.....	۱۵۶
اصول اعتقادی و عملی زرتشت چیست؟.....	۱۶۳
۱- توحید یا دوگانه پرستی.....	۱۶۳
۲- اعتقاد به جهان آخرت.....	۱۶۷
۳- اصول علمی.....	۱۶۷
چه انحرافات در آیین زرتشت پدید آمده است.....	۱۷۰
۱- انحراف از توحید.....	۱۷۲
۲- تقدیس آتش.....	۱۷۳
۳- دفن نکردن مردگان.....	۱۷۴
۴- ازدواج با محارم.....	۱۷۵

برخی پندها و آموزه‌های آیین زرتشت	۱۷۶
ایزار گزینش درست	۱۷۸
نیروهای باطنی انسان در زرتشت (نظر به شخصیت)	۱۷۸
معاد در آیین زرتشت	۱۸۲
مراسم تدفین زرتشتیان	۱۸۹
احکام اموات	۱۸۹
غسل میت	۱۸۹
دفن میت	۱۹۰
رسم سگ دید	۱۹۴
برج سکوت یا خاموشان	۱۹۵
دعا و نیایش برای مردگان	۱۹۸
مراسم آیینی در گذشتگان	۲۰۰

بخش پنجم: علم پس از مرگ از دیدگاه زرتشت

مقدمه	۲۰۵
لزوم وجود جهان پس از مرگ	۲۰۶
زندگانی پس از مرگ	۲۰۷
سروش پاسبان و نگهبان روان پس از مرگ	۲۰۸
جایگاه برجسته و ویژه سروش در آیین زرتشتی	۲۱۲
یادکرد سروش در ستون متأخر	۲۱۴
نحوه محاسبه اعمال و ورود به بهشت و جهنم در متون زرتشتی	۲۱۸
مجازات و کیفر اعمال	۲۲۰
پل چینوت یا پل داوری	۲۲۴
گناه در دین زرتشت	۲۲۶
درجات گناه در دین زرتشت	۲۲۸
تعریف گناه و درجات آن در کتب پهلوی	۲۲۸
بهشت و دوزخ در دین زرتشت	۲۳۷
برزخ یا همبستگان	۲۴۳

آخرین سخنان	۲۴۵
مقایسه دیدگاه اسلام و زرتشت درباره موضوع مرگ و عالم پس از آن	۲۴۶
برزخ در دو دین اسلام و زرتشت	۲۴۶
اعراف در دو دین اسلام و زرتشت	۲۴۶
بهشت و جهنم در دین اسلام و زرتشت	۲۴۸
خلود در بهشت و جهنم در دین اسلام و زرتشت	۲۵۲
کلام آخر	۲۵۷
نتیجه گیری	۲۶۱
منابع و مأخذ	۲۶۵
ضمیمه	۲۷۱

مقدمه:

اعتقاد به معاد و حیات پس از مرگ اساس و زیربنای ادیان آسمانی (توحیدی) را تشکیل می‌دهد از آنجا که مصدر و منشأ تمام ادیان واحد است، می‌توان چنین گفت که علی‌رغم وجود تفاوت‌هایی بین دو دین اسلام و زرتشت، در نهایت به یک نتیجه می‌رسیم و آن اینکه مرگ پایان زندگی نیست، بلکه مرحله انتقال است و انسان عبث خلق نشده و بازگشت او به سوی خدای واحد است و تفاوت، تنها در پیمون این مسیر است. انسان اساساً برای بقا و قرب الهی مراحل گوناگون زندگی دنیوی و اخروی خود را پشت سر می‌گذارد و سرانجام با کیفر و پاداش الهی مواجه می‌شود و در نهایت در جوار حق به زندگی جاوید دست می‌یابد.

بی‌تردید یکی از دغدغه‌های اساسی ذهن بشر، مسئله جاودانگی و مرگ است که این مسئله همیشه برای بشر به صورت معمای بزرگ مطرح بوده است. مرگ، امری اجتناب‌ناپذیر

است و هر فردی باید الزاماً با آن روبه‌رو شود. در میان ادیان مختلف، آراء و نظرات متفاوتی در باب مرگ و زندگی پس از مرگ و جاودانگی مطرح شده‌اند.

برای بررسی پدیده مرگ و زندگی پس از آن، لازم است ابتدا به معنای اصلی و علت مرگ پرداخت. بنابراین ابتدا موضوع معنی مرگ، اهمیت و ضرورت آن، و چیه آن و دیدگاه‌های بزرگان و حکیمان مختلف درباره این مسئله طرح می‌گردد و در نهایت، دیدگاه‌های دین اسلام و آیین زرتشت درباره مرگ و عالم پس از مرگ و اتفاقاتی که در این زمینه رخ می‌دهند، بررسی می‌شود.

یکی از موضوعات مورد بحث و درخور دین‌شناسی و باورهای دینی، مسئله مرگ است که خاستگاهی درونی دارد و از آنجا که موضوع مرگ از جمله موضوعاتی است که ریشه مشترکی در کلیه ادیان مختلف الهی دارد، توجه بسیاری از پیروان دین‌های الهی را به خود جلب کرده و از قداست خاصی برخوردار است.

در واقع، مرگ جزو اندیشه‌هایی است که همواره فکر بشر را به خود مشغول داشته است؛ چرا که بشر خواسته یا ناخواسته با هر نوع گرایش دینی و مذهبی از ابتدای آفرینش با آن مواجه بوده است و سؤالاتی در ذهنش مطرح بوده که چرا به دنیا آمده‌ایم؟ چرا می‌میریم؟ به کجا خواهیم رفت؟ هدف از این آمد و رفت چیست؟...

مرگ، از جمله موضوعاتی است که بیه نوعی در هاله‌ای از ابهام فرو رفته و انسان‌ها همیشه به دنبال آن بوده‌اند که به وجود ناشناخته‌های زندگی پی ببرند. یکی از این ناشناخته‌ها مرگ است که از تحولات مرموز حیات به شمار می‌آید.

مرگ، از آن دسته موضوعاتی نیست که بتوانیم با تجربه آن را بفهمیم. مرگ ملموس نیست، در تصور ماست، کسی آن را به طور کامل درک می‌کند که در موقعیت آن قرار گرفته باشد.

آنچه مسلم است این است که انسان بالاخره با مرگ مواجه می‌شود و هر چه آگاهی او در این مورد بیشتر باشد، پذیرش مسئله مرگ برای او آسان‌تر خواهد بود.

مسئله مرگ و جاودانگی در کتاب‌های کلامی مسلمین و در بحث معاد مطرح می‌شود. بحث معاد نگرش‌های گوناگونی نسبت به انسان، مرگ و حیات پس از مرگ و جاودانگی انسان ارائه می‌دهد. نگرش عمده این است که حقیقت انسان متفاوت و متمایز از بدن مادی اوست و مرگ، جدایی این حقیقت از بدن مادی است. حیات انسان با مرگ وی پایان نمی‌پذیرد و او در عالم دیگری به حیات خود ادامه می‌دهد.

از سوی دیگر، حیات و زندگی پس از مرگ از مسلمات آیین زرتشت است. برحسب تعالیم زرتشت اندکی پس از مرگ،

محاكمه فرد مرده آغاز می‌شود و سرنوشت روان مشخص خواهد شد تا آنکه روز رستاخیز برپا شود و عمر جهان به پایان برسد. بنابراین، اعتقاد به معاد، بقای روح پس از مرگ، مجازات و مکافات و زندگی پس از مرگ در آیین زرتشت به روشنی بیان شده است.

زهرا قنبرپور